

**XXI MARTII.
DE S. BENEDICTO ABBATE, ORDINIS SVI
FVNDATORE, CASINI IN ITALIA,
VITA
Auctore S. Gregorio Magno, cum varijs
MSS. collata.**

AVCTORE S. GREGO. MAGNO.

CAPVT I.

**Ortus, educatio, capisterium precibus
reparatum: Vita in specu Sublacensi acta.
Regimen monasterij relictum.**

[1] Fuit vir vitæ venerabilis, gratia Benedictus & nomine, ab ipso suæ pueritiæ tempore cor gerens senile. Ætatem quippe moribus transiens, nulli voluptati animum dedit: sed dum in hac terra adhuc esset, quo temporaliter libere adhuc vti potuisset, despexit iam, quasi aridum mundum cum flore. Qui liberiori genere ex a prouincia Nursiæ exortus, [Natus in prouincia Nursiæ,] Romæ liberalibus studijs traditus fuerat: sed cum in eis multos ire per abrupta vitiorum cerneret, eum, quem quasi in ingressu mundi posuerat, retraxit pedem: ne si quid de scientia eius attingeret, ipse quoque in immane præcipitium totus iret. Despectis itaque litterarum studijs, relicta domo rebusque patris, [studia Romæ cœpta deserit.] soli Deo placere desiderans, sanctæ conversationis habitum quæsiuit. Recessit igitur scienter nesciens, & sapienter indoctus. Huius ego omnia gesta non didici: sed pauca, quæ narro, quatuor discipulis illius referentibus, agnoui: Constantino scilicet, reuerendissimo valde viro, qui ei in monasterij regimine successit; Valentiniano quoque, qui

annis multis Lateranensi monasterio præfuit; Simplicio, qui congregationem illius post eum tertius rexit: Honorato etiam, qui nunc adhuc cellæ eius, in qua prius conversatus fuerat, præest.

Hic itaque cum iam, relictis litterarum studijs, petere deserta decreuisset, [Effiden cum nutrice discedit:] nutrix, quæ hunc arctius amabat, sola secuta est. Cumque ad locum venissent, qui Effide dicitur, multisque honestioribus viris pro caritate se illic detinentibus in B. Petri ecclesia demorarentur, prædicta nutrix illius ad purgandum triticum a vicinis mulieribus præstari sibi capisterium petijt: quod super mensam incaute derelictum, casu accidente fractum est, sic vt in duabus partibus inveniretur divisum. Quod mox rediens nutrix illius, vt ita inuenit, [fractum capisterium oratione integrum reddit,] vehementissime flere cœpit, quia vas, quod præstitum acceperat, fractum videbat. Benedictus autem religiosus & pius puer, cum nutricem suam flere conspiceret, eius dolori compassus, ablatis secum vtrisque fracti capisterij partibus, sese cum lacrymis in orationem dedit: qui ab oratione surgens, ita iuxta se vas sanum reperit, vt in eo inueniri fracturæ nulla vestigia potuissent: moxque nutricem suam blande consolatus, ei sanum capisterium reddidit, quod fractum tulerat. Quæ res in eodem loco a cunctis est agnita, atque in tanta admiratione habita, [diu in ecclesia suspensum] vt hoc ipsum capisterium eius loci incolæ in ecclesiæ ingressu suspenderent, quatenus & præsentibus & secuturi omnes agnoscerent, Benedictus puer conversationis gratiam quanta perfectione cœpisset. Quod annis multis illic ante omnium oculos fuit, & vsque ad hæc Longobardorum tempora super fores ecclesiæ pependit. Sed Benedictus plus appetens mala mundi perpeti quam laudari, & pro Deo laboribus fatigari quam vitæ huius fauoribus extolli; nutricem suam occulte fugiens, deserti loci secessum petijt, cui Sublacus vocabulum est: [Sublacum solus fugit,]

qui ab Romana vrbe quadraginta fere millibus distans, frigidas atque perspicuas emanat aquas: quæ illic videlicet aquarum abundantia in extenso prius lacu colligitur, ad extremum vero in amnem derivatur. Quo dum fugiens pergeret, monachus quidam, Romanus nomine, hunc euntem reperit: quo tenderet, requisivit. Cuius cum desiderium cognouisset, & secretum tenuit & adiutorium impendit, [in specu 3 annos degit:] eique sanctæ conversationis habitum tradidit, & in quantum licuit ministravit. Vir autem Dei ad eundem locum perueniens, in artissimum specum se tradidit, & tribus annis, excepto Romano monacho, omnibus hominibus ibi incognitus mansit. Qui videlicet Romanus non longe in monasterio sub Theodati Patris Regula degebat: sed pie eiusdem Patris sui oculis furabatur horas, & quem sibi ad manducandum surripere poterat, diebus certis Benedicto panem ferebat. Ad eundem vero specum a Romani cella iter non erat, quia excelsa desuper rupes eminebat: [panem a S. Romano monacho quotidie accipit:] sed ex eadem rupe in longissimo fune ligatum Romanus deponere panem consueverat: in qua etiam resti paruum tintinnabulum inseruit: vt ad eius sonum vir Dei cognosceret, quando sibi Romanus panem præberet, quem exiens acciperet. Sed antiquus hostis vnus caritati inuidens, alterius refectioni: cum quadam die submitti panem conspiceret, iactavit lapidem, & tintinnabulum fregit: Romanus tamen horis congruentibus ministrare non desijt.

Cum vero iam Deus omnipotens & Romanum vellet a labore quiescere, [& Dei monitu in Paschate a Sacerdote cibos:] & Benedicti vitam in exemplum hominibus demonstrare, vt posita supra candelabrum lucerna claresceret, quatenus omnibus, qui in domo Dei sunt, luceret: cuidam Presbytero longius manenti, qui refectionem sibi in Paschali festiuitate parauerat, per visum Dominus apparere dignatus est, dicens: Tu tibi

delicias præparas, & seruus meus illo in loco fame cruciatur. Qui protinus surrexit, atque in ipsa solennitate Paschali cum alimentis, quæ sibi parauerat, ad locum tetendit, & virum Dei per abrupta montium, per concaua vallium, per defossa terrarum quæsiuit, eumque latere in specu reperit. Cumque oratione facta, benedicentes Dominum omnipotentem consedissent, post dulcia vitæ colloquia is, qui aduenerat, Presbyter dixit: Surge, sumamus cibum: quia hodie Pascha est. Cui vir Dei respondit, dicens: Scio, quia Pascha est: quia hodie videre te merui. Longe quippe ab hominibus positus, quia die eodem Paschalis solennitas esset, ignorabat. Venerabilis autem Presbyter rursus asseruit, dicens: Veraciter hodie Resurrectionis Dominicæ Paschalis dies est: abstinere tibi minime congruit: quia & ego ad hoc missus sum, vt omnipotentis Dei dona pariter sumamus. [sæpe etiam a Pastoribus alijsque quos instruit:] Benedicentes igitur Dominum, sumpserunt cibum, expletaque refectioe & colloquio, ad ecclesiam suam Presbyter recessit. Eodem quoque tempore hunc in specu latitantem etiam Pastores inuenerunt: quem dum vestitum pellibus inter fruteta cernerent, aliquam bestiam esse crediderunt: sed cognoscentes Dei famulum, eorum multi ad pietatis gratiam a bestiali mente mutati sunt. Nomen itaque eius per vicina loca innotuit cunctis: factumque est, vt ex illo iam tempore a multis frequentari cœpisset: qui cum ei cibum afferrent corporis, ab eius ore in suo pectore alimenta referebant vitæ.

[2] Quadam vero die, dum solus esset, tentator affuit: [volante ave signo Crucis fugata,] nam nigra paruaque avis, quæ vulgo merula nominatur, circa eius faciem volitare cœpit, eiusque vultui importune insistere, ita vt manu capi posset, si hanc vir sanctus tenere voluisset: sed signo Crucis edito, recessit avis. Tanta autem carnis tentatio, aue eadem recedente, secuta est, quantam vir sanctus numquam fuerat expertus. [tentatione carnis

vexatur:] Quamdam namque aliquando fæminam viderat, quam malignus spiritus ante eius mentis oculos reduxit: tantoque igne serui Dei animum in specie illius accendit, vt, dum in eius pectore amoris flamma vim caperet, etiam paene deserere eremum, voluptate victus deliberaret. Tunc subito superna gratia respectus, ad semetipsum reuersus est, atque vrticarum & veprium iuxta densa succrescere fruteta conspiciens, [inter vrticas & vepres nudus volutatus,] exutus indumento, nudum se in illis spinarum aculeis, & vrticarum incendijs proiecit: ibique diu volutatus, toto ex eis corpore vulneratus exijt, & per cutis vulnera eduxit a corpore vulnus mentis, quia voluptatem traxit in dolorem. Cumque bene pœnaliter foris arderet, extinxit quod intus illicite ardebat: vicit itaque peccatum, quia mutauit incendium. Ex quo videlicet tempore, sicut post discipulis ipse perhibebat, [liberatur in perpetuum:] ita in eo est tentatio voluptatis edomita, vt tale aliquid in se minime sentiret. Cœperunt postmodum multi iam mundum relinquere, atque ad eius monasterium festinare: liber quippe a tentationis vitio, vero iure iam factus est virtutum magister: vnde & per Moysen in Exodo præcipitur, vt Leuitæ a viginti quinque annis & supra ministrare debeant, ab anno vero quinquagesimo custodes vasorum fiant. [Num. 2.] [multos accipit discipulos:] Petrus: Iam quidem prolati testimonij mihi aliquantum intellectus interlucet: sed tamen hoc plenius exponi postulo. Gregorius: Liquet, Petre, quod in iuuentute carnis tentatio ferueat, ab anno autem quinquagesimo calor corporis frigescat: vasa autem sacra sunt fidelium mentes. Electi ergo, cum adhuc in tentatione sunt, subesse eos ac seruire necesse est, & obsequijs laboribusque fatigari: cum vero iam mentis ætate tranquilla calor recesserit tentationis, custodes vasorum sunt, quia Doctores animarum fiunt. Petrus: Fateor, placet, quod dicis: sed quia prolati testimonij clausa reserasti, quæso, vt de vita lusti debeas ea, quæ sunt inchoata, percurrere.

[3] **Gregorius: Recedente igitur tentatione, vir Dei, quasi spinis erutis exculta terra, de virtutum segete feracius fructus dedit. [curam monasterij vicini inuitus suscipit:] Præconio itaque eximiæ conuersationis celebre nomen eius habebatur. Non autem longe monasterium fuit, cuius congregationis Pater defunctus est: omnisque ex illo congregatio ad eundem venerabilem Benedictum venit, & magnis precibus, vt eis præesse deberet, petijt. Qui diu negando distulit: suis illorumque Fratrum moribus se convenire non posse prædixit: sed victus quandoque precibus assensum dedit. Cumque in eodem monasterio Regularis vitæ custodiam teneret, nullique, vt prius, [a dissolutis monachis non toleratur:] per actus illicitos in dexteram læuamque partem deflectere a conuersationis itinere liceret; suscepti Fratres insane sæuientes, semetipsos prius accusare cœperunt, quia hunc sibi præesse poposcerant, quorum scilicet Fortitudo in norma eius rectitudinis offendebat. Cumque sibi sub eo conspicerent illicita non licere, & se dolerent adsueta relinquere, durumque esset, quod in mente veteri cogebantur noua meditari, & quia grauis est semper prauis moribus vita bonorum; tractare de eius morte aliqui conati sunt, qui inito consilio venenum vino miscuerunt. Et cum vas vitreum, in quo ille pestifer potus habebatur, [signo Crucis vas, in quo venenum erat, frangit:] recumbenti Patri ex more monasterij ad benedicendum fuisset oblatum, extensa manu Benedictus signum Crucis edidit, & vas, quod longius tenebatur, eodem signo rupit: sicque confractum est, acsi in illo vase mortis pro Cruce lapidem dedisset.**

Intellexit protinus vir Dei, quia potum mortis habuerat, quod portare non potuit signum vitæ: atque illico surgens, vultu placido, mente tranquilla, [discedit:] conuocatos Fratres allocutus est, dicens: Misereatur vestri, Fratres, omnipotens Deus: quare in me ista facere voluistis? Numquid non prius dixi vobis, quia vestris ac

meis moribus minime conueniret? Ite, & iuxta vestros mores Patrem vobis quærite: quia posthac me habere minime potestis. Tuncque ad locum dilectæ solitudinis redijt, & solus in superni spectatoris oculis habitauit secum. Petrus: [secum habitat.] Minus patenter intelligo quidnam sit, habitauit secum. Gregorius: Si sanctus vir contra se vnanimiter conspirantes, suæ conuersationi longe dissimiles, coactos diu sub se tenere voluisset; fortasse sui vigoris vsum & modum tranquillitatis abscinderet, atque a contemplationis lumine suæ mentis oculum declinasset; dumque quotidie illorum correptione fatigatus, minus curaret sua, & se forsitan relinqueret, & illos non inueniret. Nam quoties per cogitationis motum nimium extra nos ducimur, & nos sumus & nobiscum non sumus: quia nosmetipsos minime videntes, per alia vagamur. An illum secum fuisse dicimus, qui in longinquam regionem abiit, portionem quam acceperat consumpsit, vni in ea ciuium adhæsit, porcos pauit, [in se reuersus non instar filij prodigi,] quos & manducare videret siliquas, & esuriret? Qui tamen cum postmodum cœpit cogitare bona, quæ perdidit, scriptum de illo est: In se reuersus, dixit: Quanti mercenarij in domo Patris mei abundant panibus? Si igitur secum fuit, vnde ad se redijt? Hunc ergo venerabilem virum secum habitasse dixerim, quia in sua semper custodia circumspectus, ante oculos Conditoris se semper adspiciens, se semper examinans, extra se mentis suæ oculum non divulgauit. Petrus: Quid ergo, quod de Apostolo Petro scriptum est, dum de carcere ab Angelo eductus fuisset: Qui ad se reuersus, dixit: Nunc scio vere, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis & de omni expectatione plebis Iudæorum? [Actor. 12] Gregorius: Duobus modis, Petre, extra nos ducimur: quia aut per cogitationis lapsum sub nosmetipsos recidimus, aut per contemplationis gratiam super nosmetipsos leuamur. Ille itaque qui porcos pauit, vagatione mentis & immunditia sub semetipsum cecidit; iste vero, quem Angelus solvit

eiusque mentem in ecstasim rapuit, extra se quidem sed super semetipsum fuit. Vterque ergo ad se redijt, [sed instar S. Petri e carcere ab Angelo educti:] quando & ille ab errore operis se collegit ad cor, & iste a contemplationis culmine ad hoc redijt, quod in intellectu communi, vt prius, fuit. Venerabilis igitur Benedictus in illa solitudine habitabat secum, in quantum se intra cogitationis claustra custodiuit: nam quotiescumque hunc contemplationis ardor in altum rapuit, se procul dubio sub se reliquit.

Petrus: Placet quod dicis, sed quæso respondeas, si deserere Fratres debuit, quos semel suscepit? **Gregorius:** Vt ego, Petre, existimo, [ministerium susceptum licite potuit deserere.] ibi adunati æquanimiter portandi sunt mali, vbi inueniuntur aliqui, qui adiuuentur, boni. Nam vbi omnimodo de bonis fructus deest, fit aliquando de malis labor vacuus; maxime si e vicino caussæ suppetant, quæ fructum Deo ferre valeant meliorem. Vir itaque sanctus, propter quem custodiendum staret, qui omnes vnanimiter se persequentes cerneret? Et sæpe agitur in animo perfectorum, quod silentio prætereundem non est: quia cum laborem suum sine fructu esse considerent, in locum alium ad laborem cum fructu migrant. Vnde ille quoque egregius Prædicator, qui dissolui cupit & cum Christo esse, cui viuere Christus est & mori lucrum, qui passionum certamina non solum ipse appetijt sed ad toleranda hæc & alios accendit; Damasci persecutionem passus, vt posset euadere, murum, funem, sportamque quæsiuit, seque latenter deponi voluit. Numquid non Paulum mortem dicimus timuisse, [Exemplo S. Pauli Damasco fugientis ad meliores fructus.] quam se ipse pro amore Iesu testatur appetere? Sed cum in eodem loco minorem sibi fructum adesse conspiceret & grauem laborem, ad laborem se alibi cum fructu seruauit. Fortis etenim præliator Dei teneri intra claustra noluit, certaminis campum quæsiuit. Vnde idem quoque venerabilis

Benedictus, si libenter audis, citius agnoscis, quia non tantos ipse indociles deseruit, quantos in locis alijs a morte animæ suscitavit. Petrus: Ita esse vt doces, & manifesta ratio & prolatum congruum testimonium declarat. Sed quæso, vt de vita tanti Patris ad narrationis ordinem redeas.

CAPVT II.

Monasteria XII extructa, dæmon fugatus, fons elicitus: alia miracula. Discessus Sublaco Casinum.

[4] [12 Monasteria extruit:] Gregorius: Cum sanctus vir diu in eadem solitudine virtutibus signisque succresceret, multi ab eo in eodem loco ad omnipotentis Dei sunt seruitium congregati: ita vt illic duodecim monasteria cum omnipotentis Iesu Christi Domini opitulatione construeret, in quibus statutis Patribus duodenos monachos deputavit, paucos vero secum retinuit, quos adhuc in sua præsentia aptius erudiri iudicavit. Cœpere etiam tunc ad eum Romanæ vrbis nobiles & religiosi concurrere, suosque ei filios omnipotenti Deo nutriendos dare. Tunc quoque bonæ spei suas soboles, Eutychius a Maurum, Tertullius vero Patricius Placidum tradidit: [SS. Maurum & Placidum discipulos accipit:] e quibus Maurus iunior, cum bonis polleret moribus, Magistri adiutor cœpit existere; Placidus vero puerilis adhuc indolis gerebat annos. In vno autem ex eis monasterijs, quæ circumquaque construxerat, quidam monachus erat, qui ad orationem stare non poterat; sed mox vt se Fratres ad studium orationis inclinabant, ipse egrediebatur foras, & mente vaga terrena aliqua & transitoria agebat. Cumque ab Abbate suo sæpius fuisset admonitus, ad virum Dei deductus est: [monachum tempore orationis vagantem reprehendit:] qui ipse quoque stultitiam eius vehementer increpauit, & ad monasterium reuersus, vix duobus diebus viri Dei admonitionem tenuit: nam die tertia ad vsum proprium reuersus, vagari tempore orationis cœpit. Quod

cum seruo Dei ab eodem monasterij Patre, quem constituerat, nuntiatum fuisset, dixit: Ego venio, eumque per memetipsum emendo. Cumque vir Dei venisset ad idem monasterium, & constituta hora, expleta psalmodia, sese Fratres in orationem dedissent; adspexit, quod eundem monachum, qui in oratione manere non potuit, quidam niger puerulus per vestimenti fimbrias foras traheret. Tunc eidem Patri monasterij, [eundem per diabolum ab oratione abstrahi videt cum S. Mauro,] Pompeiano nomine, & Mauro Dei famulo secretae dixit: Numquid non adspicitis, quis est, qui istum monachum foras trahit? Qui respondentes, dixerunt: Non. Quibus ait: Oremus, vt vos etiam videatis, quem iste monachus sequitur. Cumque per biduum esset oratum, Maurus monachus vidit: Pompeianus vero eiusdem monasterij Pater, videre non potuit. Die igitur alia, expleta oratione, [castigatum virga a dæmone liberat:] vir Dei oratorium egressus, stantem foris monachum reperit, quem pro cæcitate cordis sui virga percussit: qui ex illo die nil persuasionis vltius a nigro iam puerulo pertulit, sed ad orationis studium immobilis permansit: sicque antiquus hostis dominari non ausus est in eius cogitatione, acsi ipse percussus fuisset ex verberibus.

[5] Ex his autem monasterijs, quæ in eodem loco construxerat, tria sursum in rupibus montis erant: [monachos ob defectum aquæ conquerentes solatur,] & valde erat Fratribus laboriosum, quod semper ad lacum oportebat descendere, vt aquam haurire debuissent: maxime quia e devexo montis latere erat grave descendentibus in timore periculum. Tunc collecti Fratres ex eisdem tribus monasterijs, ad Dei famulum Benedictum venerunt, dicentes: Laboriosum nobis est propter aquam quotidie vsque ad lacum descendere, & idcirco necesse est ex eodem loco monasteria mutari. Quos blande consolans, dimisit: & nocte eadem cum parvo puerulo, nomine Placido, cuius superius memoriam feci, eiusdem

montis rupem ascendit, ibique diutius oravit: & oratione completa, tres petras in loco eodem pro signo posuit; atque ad suum, cunctis illis nescientibus, monasterium redijt. Cumque die alia ad eum pro necessitate aquæ prædicti Fratres redijssent, dixit: Ite, & rupem illam, [& precibus e rupe fontem elicit:] in qua tres super inuicem positas petras inueneritis, in modico cavate: valet enim omnipotens Deus etiam in illo montis cacumine aquam producere, vt vobis laborem tanti itineris dignetur auferre. Qui euntes, rupem montis, quam Benedictus prædixerat, iam sudantem inuenerunt. Cumque in ea concauum locum fecissent, statim aqua repletus est: quæ tam sufficienter emanauit, vt nunc vsque ubertim defluat, atque ab illo montis cacumine vsque ad inferiora derivetur.

[6] Alio quoque tempore Gotthus quidam, pauper spiritu, ad conversionem venit: quem Dei vir Benedictus libentissime suscepit. Quadam vero die ei dari ferramentum iussit, [ferrum falcastri in lacum delapsum,] quod ad falcis similitudinem falcastrum vocatur, vt de loco quodam vepres abscinderet, quatenus illic hortus fieri deberet. Locus autem ipse, quem mundandum Gotthus susceperat, super ipsam laci ripam iacebat. Cumque Gotthus idem densitatem veprium totius virtutis annisu succideret, ferrum de manubrio prosiliens in lacum cecidit, vbi scilicet tanta erat aquarum profunditas, vt spes requirendi ferramenti nulla iam esset. Itaque ferro perduto, tremebundus ad Maurum monachum cucurrit Gotthus; damnum quod fecerat nuntiauit, & reatus sui pœnitentiam egit: quod Maurus quoque monachus mox Benedicto famulo Dei curauit indicare. Vir igitur Domini Benedictus hæc audiens accessit ad lacum: [manubrio etiam proiecto, recipit:] tulit de manu Gotthi manubrium & misit in lacum: & mox ferrum a profundo redijt atque in manubrium intrauit: qui statim ferramentum Gottho reddidit, dicens: Ecce, labora, & noli contristari.

[7] **Quadam vero die dum idem venerabilis Benedictus in cella consisteret, prædictus Placidus puer, sancti viri monachus, ad hauriendam de lacu aquam egressus est: qui vas, quod tenuerat, in aquam incaute submittens, ipse quoque cadendo secutus est: quem mox vnda rapuit, & paene ad vnus sagittæ cursum, eum a terra introrsus traxit. [S. Placidum in lacum delapsum] Vir autem Dei intra cellam positus, hoc protinus agnouit, & Maurum festine vocauit, dicens: Frater Maure, curre, quia puer ille, qui ad hauriendam aquam perrexerat, in lacum cecidit, iamque eum longius vnda trahit. Res mira, & post Petrum Apostolum inusitata! Benedictione etenim postulata atque percepta, ad Patris sui imperium concitus perrexit Maurus, atque vsque ad eum locum quo ab vnda deducebatur puer, per terram se ire existimans, super aquam cucurrit, eumque per capillos tenens, cursu rapido redijt. [per S. Maurum super aquas currentem iubet extrahi:] Qui mox vt terram tetigit, ad se reuersus, post tergum respexit, & quia super aquas cucurrisset agnouit: & quod præsumere non potuisset vt fieret, miratus extremuit factum. Reuersus itaque ad Patrem, rem gestam retulit. Vir autem venerabilis Benedictus hoc non suis meritis, sed illius obedientiæ deputare cœpit; at contra Maurus pro solo eius imperio factum dicebat; seque conscium in illa virtute non esse, quam nescius fecisset. Sed in hac humilitatis mutua & amica contentione accessit arbiter puer, qui ereptus est; namque dicebat: Ego cum ex aqua traherer, super caput meum melotem Abbatis videbam, atque ipsum me ex aquis educere considerabam. Petrus: Magna sunt valde, quæ narras, & multorum ædificationi profutura: ego autem boni viri miracula, quo plus bibo, eo plus sitio.**

[8] **Gregorivs: Cum iam loca eadem in amorem Domini nostri Iesu Christi, [a Florentio Presbytero iniuriam patitur,] longe lateque feruescerent, & secularem vitam multi relinquerent, & sub leui Redemptoris iugo cervicem**

cordis edomarent; sicut mos prauorum est, inuidere alijs virtutis bonum, quod ipsi habere non appetunt; vicinæ ecclesiæ Presbyter, Florentius nomine, huius nostri Subdiaconi Florentij avus, antiqui hostis malitia percussus, sancti viri studijs cœpit æmulari, eiusque conversationi derogare, quosque etiam posset ab illius visitatione compescere. Cumque iam se conspiceret eius profectibus obviare non posse, & conversationis illius opinionem crescere, atque multos ad statum vitæ melioris ipso quoque opinionis eius præconio indesinenter vocari; inuidiæ facibus magis magisque succensus, deterior fiebat: [ab eo infectum veneno panem accipit:] quia conversationis illius appetebat habere laudem, sed habere laudabilem vitam nolebat. Quin eiusdem inuidiæ tenebris cæcatus, ad hoc vsque perductus est, vt seruo omnipotentis Dei infectum veneno panem quasi pro benedictione transmitteret: quem vir Dei cum gratiarum actione suscepit: sed eum, quæ pestis lateret in pane, non latuit. Ad horam vero refectionis illius ex vicina sylua corvus venire consueuerat, & panem de manu eius accipere: qui cum more solito venisset, panem, quem Presbyter transmiserat, vir Dei ante corvum proiecit, eique præcepit, dicens: In nomine Iesu Christi Domini nostri tolle hunc panem, & tali eum in loco projice, vbi a nullo hominum possit inueniri. Tunc corvus aperto ore, expansis alis, circa eundem panem cœpit discurrere & crocitare, [iubet a coruo deferri in locum abstrusum,] ac si aperte diceret, & obedire se velle & tamen iussa implere non posse. Cui vir Domini præcipiebat, iterum atque iterum dicens: Leua, leua securus, atque ibi projice, vbi inueniri non possit. Quem diu demoratus, quandoque corvus momordit, leuauit, & recessit: post trium vero horarum spatium, abiecto pane, redijt, & de manu hominis Dei annonam, quam consueuerat, accepit. Venerabilis autem Pater contra vitam suam inardescere Sacerdotis animum videns, illi magis quam sibi doluit. Sed prædictus Florentius, quia Magistri corpus necare non

potuit, [ob tentatos obiectis puellis discipulos inde migrat:] se ad extinguendas discipulorum animas accendit; ita vt in horto cellæ, cui Benedictus inerat, ante eorum oculos nudas septem puellas mitteret, quæ coram eis sibi inuicem manus tendentes & diutius ludentes, illorum mentes ad peruersitatem libidinis inflammarent. Quod vir sanctus de cella conspiciens, lapsumque adhuc tenerioribus discipulis pertimescens, [hoste subita morte a Deo punito,] idque pro sua solius persecutione fieri pertractans, inuidiæ locum dedit: atque oratoria & cuncta, quæ construxerat, sub statutis Præpositis adiunctisque Fratibus ordinavit, & paucis secum monachis ablatis, habitationem mutauit loci. Moxque vt vir Dei eius odia humiliter declinavit, hunc omnipotens Deus terribiliter percussit. Nam cum prædictus Presbyter, stans in solario, Benedictum discessisse cognosceret & exultaret, perdurante immobiliter tota domus fabrica, hoc ipsum tantum, in quo stabat, solarium cecidit, & Benedicti hostem conterens extinxit. Quod viri Dei discipulus, Maurus nomine, [lamentatur:] statim venerabili Patri Benedicto, qui adhuc a loco eodem vix decem millibus aberat, æstimauit esse nuntiandum, dicens: Reuertere, quia Presbyter, qui te persequebatur, extinctus est. Quod vir Dei Benedictus audiens, sese in grauibus lamentis dedit: vel quia inimicus occubuit, vel quia de inimici morte discipulus exultauit. Qua de re factum est, vt eidem quoque discipulo pœnitentiam indiceret, quod mandans talia, gaudere de inimici interitu præsumpsisset. Petrus: Mira sunt & multum stupenda, quæ dicis: nam in aqua ex petra producta, Moysen; in ferro vero, quod ex profundo aquæ redijt, Elisæum; in aquæ itinere, Petrum; in corvi obedientia, Eliam; in luctu autem mortis inimici, [spiritu iustorum] David video; & perpendo quia vir iste spiritu iustorum omnium plenus fuit. Gregorius: Vir domini Benedictus, Petre, vnius Dei spiritum habuit, qui per concessæ redemptionis gratiam electorum corda omnium, impleuit, de quo Ioannes dicit: Erat lux vera, quæ

illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: de quo rursus scriptum est: [& Dei donatus:] De plenitudine eius nos omnes accepimus. [Io. 1] Nam sancti Dei homines potuerunt a Domino virtutes habere, non etiam alij tradere. [Matth. 12] Illa autem signa virtutis dedit subditis, qui se daturum signum lonæ promisit inimicis, vt coram superbis mori dignaretur, coram humilibus resurgere: quatenus & illi viderent quod contemnerent, & isti quod venerantes amare debuissent. Ex quo mysterio actum est, vt dum superbi adspiciunt despectum mortis, humiles contra mortem acciperent gloriam potestatis. Petrus: Quæso te, post hæc, ad quæ loca vir sanctus migraverit, vel si aliquas in eis virtutes postmodum ostenderit, innotesce. Gregorius: Sanctus vir ad alia demigrans, [Casinum petit:] locum non hostem mutavit: nam tanto post grauiora prælia pertulit quanto contra se aperte pugnantem ipsum malitiæ magistrum inuenit. Castrum namque, quod Casinum dicitur, in excelsi montis latere situm est (qui videlicet mons distenso sinu hoc idem castrum recipit, sed per tria millia in altum se subrigens, velut ad aëra cacumen tendit) vbi vetustissimum fanum fuit, in quo, ex antiquorum more Gentilium, a stulto rusticorum populo Apollo colebatur. Circumquaque etiam in cultu dæmonum luci succreuerant, in quibus adhuc eodem tempore infidelium insana multitudo sacrificijs sacrilegis insudabat. Illuc itaque vir Dei perueniens, contriuit idolum, subuertit aram, succendit lucos, atque in ipso templo Apollinis oraculum B. Martini, vbi vero ara eiusdem Apollinis fuit, [aram Apollinis euertit.] oraculum S. Ioannis construxit, & commorantem circumquaque multitudinem prædicatione continua ad fidem vocabat.

CAPVT III.

Præstigiæ dæmonium sublatae: absentia cognita & futura præscita, etiam in Totila Rege.

[9] Sed hæc antiquus hostis tacite non ferens, non occulte per somnium, [Oratoria erigit:] sed aperta visione eiusdem Patris oculis sese ingerebat, & magnis clamoribus vim se perpeti conquerebatur: ita vt voces illius etiam Fratres audirent, [Diabolum in se frementem videt:] quamuis imaginem minime cernerent. Vt enim discipulis suis venerabilis Pater dicebat, corporalibus eius oculis idem antiquus hostis teterrimus & succensus apparebat, qui in eum ore oculisque flammantibus sæuire videbatur. Iam vero quae diceret, audiebant omnes: prius enim hunc vocabat ex nomine. Cui cum vir Dei minime responderet, ad eius mox contumelias erumpebat. Nam cum clamaret, dicens: Benedicte, Benedicte, & eum sibi nullo modo respondere conspiceret; protinus adiungebat: Maledicte, maledicte, & non Benedicte, quid mecum habes? quid me persequeris? Sed iam nunc expectanda sunt contra Dei famulum antiqui hostis noua certamina: cui pugnam quidem volens intulit, sed occasiones victoriae ministravit inuitus. [lapidem a diabolo aggravatum benedictione mobilem facit:] Quadam die dum Fratres habitacula eiusdem cellæ construerent, lapis in medio iacebat, quem in ædificium leuare decreuerunt. Cumque eum duo vel tres mouere non possent, plures adiuncti sunt: sed ita immobilis mansit, ac si radicitus in terra teneretur: vt palam daretur intelligi, quod super eum ipse per se antiquus hostis sederet, quem tantorum virorum manus mouere non possent. Difficultate igitur facta, ad virum Dei missum est, vt veniret & orando hostem repelleret, vt lapidem leuare possent. Qui mox venit, & orationem faciens, benedictionem dedit: & tanta lapis celeritate leuatus est, ac si nullum prius pondus habuisset.

[10] Tunc in conspectu viri Dei placuit, vt in eodem loco terram foderent: [alias præstigias dæmonum tollit:] quam dum fodiendo altius penetrarent, æreum illic idolum Fratres inuenerunt: quo ad horam casu in coquinam

proiecto, exire ignis repente visus est, atque in cunctorum monachorum oculis, quia omne eiusdem coquinæ ædificium consumeretur, ostendit. Cumque iaciendo Fratres aquam ad ignem quasi extinguendo perstreperent; pulsatus eodem tumultu vir Dei aduenit: qui eundem ignem in oculis Fratrum esse, in suis vero non esse considerans, caput protinus in orationem flexit: & eos, quos phantastico reperit igne deludi, vocavit Fratres: monuit vt oculos suos signarent, & vt sanum illud coquinæ ædificium assistere cernerent, & flammæ, quas antiquus hostis finxerat, non viderent.

[11] Rursus dum Fratres parietem, quia res ita exigebat, paullo altius erigerent; [puerum muro a dæmone euerso oppressum,] vir Dei in orationis studio intra cellæ suæ claustra morabatur: cui antiquus hostis insultans apparuit, & ei, quod ad laborantes Fratres pergeret, indicauit. Quod vir Dei per nuntium celerrime Fratribus indicauit, dicens: Fratres, caute vos agite: quia ad vos hac hora malignus spiritus venit. Is, qui mandatum detulit, vix verba compleuerat, & malignus spiritus eundem parietem, qui ædificabatur, evertit; atque vnum puerulum monachum, cuiusdam curialis filium opprimens, ruina contriuit. Contristati omnes ac vehementer afflicti, non damno parietis, sed contritione Fratris, venerabili Patri Benedicto celeriter cum graui luctu nuntiarunt. Tunc idem pater Benedictus dilaceratum puerum ad se deferri iubet: [ad vitam sanum resuscitat:] quem portare non nisi in sago potuerunt, quia collapsi saxa parietis, non solum eius membra, sed etiam ossa contriuerant. Præcepitque vir Dei statim eum in cella sua in psiathio, quod vulgo matta vocatur, quo orare consueuerat, proijci: missisque foras Fratribus, cellam clausit: qui orationi instantius, quam solebat, incubuit. Mira res! eadem hora hunc incolumem, atque vt prius valentem, ad eundem iterum laborem misit, vt ipse quoque parietem cum Fratribus

perficeret, de cuius se interitu antiquus hostis Benedicto insultare credidisset.

[12] Cæpit vero inter ista, vir Dei prophetiæ etiam spiritu pollere, ventura prædicere, [Absens nouit, quos cibos & vbi comedissent monachi & quoties bibissent:] præsentibus etiam absentia nuntiare. Mos etenim cellæ fuit, vt, quoties ad responsum aliquod egrederentur Fratres, cibum potumque extra cellam minime sumerent: cumque hoc de vsu Regulæ solícite seruaretur, quadam die ad responsum Fratres egressi sunt, & in eo tardiori compulsi sunt hora demorari: qui manere iuxta religiosam fæminam voluerunt, cuius ingressi habitaculum sumserunt cibum. Cumque iam tardius ad cellam redijissent, benedictionem Patris ex more petierunt. Quos ille protinus percontatus est, dicens: Vbi comedistis? Qui responderunt: Nusquam. Quibus ille ait: Quare ita mentimini? Numquid illius talis fæminæ habitaculum non intrastis? numquid hos atque illos cibos non accepistis? numquid tot calices non bibistis? Cumque eis venerabilis Pater & hospitium mulieris, & genera ciborum, & numerum potionum diceret; cognoscentes cuncta quæ egerant, ad eius pedes tremefacti ceciderunt, & se deliquisse confessi sunt. Ipse autem protinus culpæ pepercit, perpendens, quod in eius absentia vltra non facerent, quem præsentem sibi esse in spiritu scirent.

[13] Frater quoque Valentiniani, eius monachi cuius superius memoriam feci, vir erat laicus, sed religiosus: qui vt serui Dei orationem perciperet & germanum fratrem videret, annis singulis de loco suo ad cellam eius ieiunus venire consueuerat. [Num. 1.] Quadam igitur die dum iter ad monasterium faceret, sese illi alter viator adiunxit, qui sumendos cibos in itinere portabat: cumque iam hora tardior excrevisset, dixit: Veni frater, sumamus cibum, ne lassemur in via. Cui ille respondit: Absit frater, hoc non faciam: quia ad venerabilem Patrem Benedictum ieiunus

semper peruenire consueui. Quo responso percepto, ad horam conuiator tacuit: sed cum post hoc aliquantulum itineris spatium egissent, rursus admonuit, vt manducarent. Noluit consentire qui ieunus peruenire decreuerat: tacuit quidem, qui ad manducandum inuitauerat, & cum eo ieunus adhuc pergere modicum consensit: cumque iter longius agerent, & eos tardior hora fatigaret ambulantes, inuenerunt in itinere pratum & fontem, & quæque poterant ad reficiendum corpus delectabilia videri. Tunc conuiator ait: Ecce aquam, ecce pratum, ecce amœnus locus, in quo possumus refici & parum quiescere, vt valeamus iter nostrum postmodum incolumes explere. Cum igitur & verba auribus, [obijcit cuidam, quod comedendo absens commiserat.] & loca oculis blandirentur, tertia admonitione persuasus, consensit & comedit: vespertina vero hora peruenit ad cellam. Præsentatus aures venerabili Benedicto Patri, sibi orationem petijt: sed mox ei vir sanctus hoc, quod in via egerat, improperavit, dicens: Quid est, Frater, quod malignus hostis, qui tibi per conuiatorem tuum locutus est, semel tibi persuadere non potuit, secundo non potuit, tertio vero persuasit, & te ad hoc quod voluit superauit? Tunc ille reatum infirmæ suæ mentis agnoscens, eius pedibus prouolutus, tanto magis cœpit culpam deflere & erubescere, quanto se cognouit etiam absentem in Benedicti Patris oculis deliquisse. Petrus: Ego sancti viri præcordijs Elisæi spiritum video inesse, qui absenti discipulo præsens extitit.

[14] Gregorius: Oportet, Petre, vt interim sileas, quatenus adhuc maiora cognoscas. Gotthorum namque temporibus, cum Rex eorum Totila sanctum virum prophetiæ habere spiritum audisset, ad eius monasterium pergens, paullo longius substitit, eique se venturum esse nuntiavit. Cui dum protinus mandatum de monasterio fuisset vt veniret ipse, sicut perfidæ mentis fuit, [famulum a Totila instar Regis ad se missum reprehendit de simulatione:] an vir

Dei prophetiæ spiritum haberet, explorare conatus est. Quidam vero eius spatharius Riggo dicebatur, cui calceamen sua præbuit, eumque indui vestibus regalibus fecit, quem quasi in persona sua pergere ad Dei hominem præcepit: in cuius obsequio tres, qui sibi præ ceteris adhærere consueuerant, Comites misit, scilicet Vultericum, Rudericum & Blindinum, vt ante serui Dei oculos ipsum Regem Totilam esse simulantes, eius lateri obambularent: cui alia quoque obsequia, alios spatharios præbuit, vt tam ex eisdem obsequijs, quam ex purpureis vestibus Rex esse putaretur. Cumque idem Riggo decoratis vestibus, obsequentum frequentia comitatus, monasterium fuisset ingressus, vir Dei eminus sedebat: quem venientem conspiciens, cum iam ab eo audiri potuisset, clamauit, dicens: Pone fili, pone: hoc quod portas non est tuum. Qui Riggo protinus in terram cecidit, & quia tanto viro illudere præsumpsisset, expauit, omnesque qui cum eo ad hominem Dei veniebant, terræ consternati sunt. Surgentes autem, ad eum minime propinquare præsumpserunt: sed ad suum Regem reuersi, nuntiauerunt trepidi, in quanta velocitate fuerant deprehensi.

[15] Tunc per se idem Totila ad Dei hominem accessit: [Totilam in terram prostratum erigit, futura & mortem prædicit:] quem cum longe sedentem cerneret, non ausus accedere, sese in terram dedit. Cui cum vir Dei bis terue diceret, Surge; sed ipse ante eum de terra erigere se non auderet, Benedictus Christi Iesu famulus per semetipsum dignatus est accedere ad Regem, prostratumque de terra levavit, & de suis actibus increpauit: atque in paucis sermonibus cuncta, quæ illi erant ventura, prænuntiavit, dicens: Multa mala facis, multa mala fecisti: iam aliquando ab iniquitate conquiesce: equidem Romam ingressurus es, mare transiturus, nouem annis regnans, decimo morieris. Quibus auditis, Rex vehementer territus, oratione petita recessit: atque ex illo iam tempore minus

crudelis fuit, & non multo post Romam adiit, ad Siciliam perrexit: anno autem regni sui decimo, omnipotentis Dei iudicio, regnum cum vita perdidit. Præterea Canusinæ Antistites Ecclesiæ ad eundem Dei famulum venire consueuerat, quem vir Dei pro vitæ suæ merito valde diligebat: is itaque dum cum illo de ingressu regis Totilæ & Romanæ vrbis perditione colloquium haberet, [Romam tempestatibus & terræmotu perituram indicat.] dixit: Per hunc Regem ciuitas ista destruetur, vt iam amplius non inhabitetur. Cui vir Domini respondit; Roma a Gentibus non exterminabitur, sed tempestatibus, coruscis turbinibus, ac terræmotu fatigata, marcescet in semetipsa. Cuius prophetiæ mysteria nobis iam facta sunt luce clariora, qui in hac vrbe dissoluta mœnia, euersas domus, destructas ecclesias turbine cernimus, eiusque ædificia, longo senio lassata, quia ruinis crebrescentibus, prosternantur, videmus: quamuis hoc Honoratus eius discipulus, cuius mihi relatione compertum est, nequaquam ex ore illius audisse se perhibet: sed qui hoc dixerit, dictum sibi a Fratribus fuisse testatur.

[16] Eodem quoque tempore quidam Aquinensis Ecclesie, Clericus dæmonio vexabatur, qui a venerabili viro Constantio, eiusdem Ecclesiæ Antistite, per multa fuerat Martyrum loca transmissus, vt sanari potuisset. Sed sancti Dei Martyres noluerunt ei sanitatis donum tribuere, [Clericum energumenum liberat] vt, quanta esset in Benedicto gratia, demonstrarent. Ductus itaque est ad omnipotentis Dei famulum Benedictum: qui Iesu Christo Domino preces fundens, [prædicat, si sacros Ordines suscipiat a dæmone obsidendum.] antiquum hostem de obsessio homine protinus expulit. Cui sanato præcepit, dicens: Vade, & posthac carnem non comedas, ad sacrum Ordinem numquam accedere præsumas: quacumque autem die ad sacrum ordinem accedere præsumperis, statim iuri diaboli iterum mancipaberis. Discessit igitur Clericus sanus, & sicut terrere solet animum pœna recens,

ea, quæ vir Dei præceperat, interim custodiuit: cum vero post annos multos omnes priores illius de hac luce migrassent, & minores suos sibimet superponi in sacris Ordinibus cerneret, verba viri Dei quasi ex longo tempore oblitus postposuit, atque ad sacrum Ordinem accessit; quem mox is, qui reliquerat diabolus tenuit, eumque vexare, quousque animam eius excuteret, non cessauit.

[18] Petrus: Iste vir Dei diuinitatis, vt video, [vnus ipse cum Deo spiritus,] etiam secreta penetrauit: quia perspexit hunc Clericum idcirco diabolo traditum, ne ad sacrum Ordinem auderet accedere. [1 Cor. 6] Gregorius: Quare diuinitatis secreta non nosset, qui diuinitatis præcepta seruaret, cum scriptum sit: Qui adhæret Domino, vnus spiritus est cum eo? Petrus: Si vnus sit cum Domino spiritus qui Domino adhæret, quid est, quod iterum idem egregius prædicator dicit: Quis cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? [Rom. 11] Valde enim esse inconueniens videtur, eius sensum, cum quo vnum factus fuerit, ignorare. Gregorius: Sancti viri, in quantum cum Deo vnum sunt, sensum Domini non ignorant: nam idem quoque Apostolus dicit: Quis enim scit hominum, quæ hominis sunt, nisi spiritus hominis, qui est in ipso? [1. Cor. 2] Ita & quæ Dei sunt, nemo cognouit, nisi spiritus Dei, qui vt se ostenderet, nosse, quæ Dei sunt, adiunxit: Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est. Hinc iterum dicit: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se, nobis autem reuelauit per spiritum suum. [Ibidem.] Petrus: Si ergo eidem Apostolo ea quæ Dei sunt per Dei spiritum sunt reuelata, quomodo super hoc quod proposuit, præmisit dicens: O altitudo diuitiarum, sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius! [Rom 11]. Sed rursus mihi hæc dicenti, alia suboritur quæstio: nam David propheta Domino loquitur, dicens: In labijs meis pronuntiaui omnia iudicia oris tui.

[Psalm. 118] Et cum minus sit nosse, quam etiam pronuntiare, quid est, quod Paulus incomprehensibilia esse Dei iudicia asserit: David autem se omnia non solum nosse, sed etiam in labijs pronuntiasse testatur? Gregorivs: Ad vtraque hæc tibi superius sub breuitate respondi, dicens, quod sancti viri, [cum Sanctis varia Dei iudicia sciuit:] in quantum cum Domino vnum sunt, sensum Domini non ignorant: omnes enim, qui devote Dominum sequuntur, etiam deuotione cum Deo sunt; & adhuc carnis corruptibilis grauati pondere, cum Deo non sunt: occultaque Dei iudicia, in quantum coniuncti sunt, sciunt; in quantum disiuncti sunt, nesciunt. Quia enim secreta eius adhuc perfecte non penetrant, incomprehensibilia eius iudicia esse testantur: quia vero mente ei inhærent, atque inhærendo vel sacris Scripturæ eloquijs vel occultis reuelationibus in quantum accipiunt cognoscunt, hæc & nouerunt & pronuntiant. Iudicia enim, quæ Deus tacet, nesciunt, quæ Deus loquitur sciunt. Vnde & David Propheta cum dixisset: In labijs meis pronuntiaui omnia iudicia: protinus addidit, Oris tui: ac si aperte dicat: Illa ego iudicia & nosse & pronuntiasse potui, quæ te dixisse cognoui: nam ea quæ ipse non loqueris, a nostra proculdubio cognitione abscondis. Concordat ergo prophetia Apostolicaque sententia: quia & incomprehensibilia sunt Dei iudicia, [scilicet quæ a Deo reuelantur.] & tamen, quæ de ore eius prolata fuerint, humanis labijs pronuntiantur: quoniam sciri ab hominibus & prolata per Deum possunt & occulta non possunt. Petrus: In obiectione meæ quæstiunculæ patuit causa rationis. Sed quæso te, si qua sunt adhuc de viri huius virtute, subiunge.

Annotata

Hinc constat accessum Totilæ contigisse anno 542, regni huius 2. Eius obitus euenit anno 552 ineunte.

Romam anno 546 intercepta, quam sequente anno a Belisario occupatam, biennio post recuperavit.

Hic erat S. Sabinus, cuius Vitam dedimus 9 Febr, in qua num 4 dicitur, quod S. Sabinus cum S. Benedicto Christi famulo in Casino castro posito assidua amicitia loquebatur, cumque inuisere per singulos annos consueuerat, quem vir Dei pro vitæ suæ merito valde diligebat. Est Canusium vrbs Apuliæ a Longobardis destructa, vti ibidem dictum.

Aquinum vrbs Episcopalis prope Casinum: vnde S. Thomas Aquinas cognominatur.

CAPVT IV

Cognita futura, absentia, arcana cordis. Apparitio absentibus facta. Contumaces puniti.

[17] Gregorius: Vir quidam nobilis, Theoprobis nomine, eiusdem Benedicti Patris fuerat admonitione conuersus: [Prædicat excidium cœnobij Casinensis a Longobardis factum.] qui pro vitæ suæ merito magnam apud eum familiaritatis fiduciam habebat. Hic cum quadam die eius cellam esset ingressus, hunc amarissime flentem reperit: cumque diu subsisteret, eiusque non finiri lacrymas videret, nec tamen, vt vir Dei consueuerat, orando plangeret sed mœrendo; quænam causa tanti luctus existeret, inquisiuit. Cui vir Dei illico respondit: Omne hoc monasterium quod construxi, & cuncta quæ Fratribus præparavi, omnipotentis Dei iudicio Gentibus tradita sunt: vix autem obtinere potui, vt mihi ex hoc loco animæ concederentur. Cuius vocem tunc Theoprobis audiuit, nos autem cernimus, qui destructum modo a Longobardorum gente eius monasterium scimus. Nocturno enim tempore, quiescentibus Fratribus, nuper illic Longobardi ingressi sunt: qui diripientes omnia, ne vnum quidem hominem illic tenere potuerunt: sed impleuit omnipotens Deus, quod

fideli famulo Benedicto promiserat, vt, si res Gentibus traderet, animas custodiret. Qua in re Pauli vicem video tenuisse Benedictum, cuius dum navis rerum omnium iacturam pertulit, ipse in consolatione vitam omnium, qui eum comitabantur, accepit.

[18] Quodam quoque tempore Exhilaratus noster, quem ipse Conuersum nosti, transmissus a domino suo fuerat, vt Dei viro in monasterium vino plena duo lignea vascula, quæ vulgo flascones vocantur, deferret: [flasconem vini furto absconditum scivit,] qui vnum detulit, alterum vero pergens in itinere abscondit. Vir autem Domini, quem facta absentia latere non poterant, vnum cum gratiarum actione suscepit, & discedentem puerum monuit, dicens: Vide, fili, ne de illo flascone, quem abscondisti, bibas: sed inclina illum caute, & inuenies quid intus habet. Qui confusus valde a Dei homine exiuit; & reuersus, volens adhuc probare quod audierat, cum flasconem inclinasset, de eo protinus serpens egressus est. Tunc prædictus Exhilaratus puer per hoc, quod in vino reperit, expauit malum quod fecit.

[19] Non longe autem a monasterio vicus erat, in quo non minima multitudo hominum ad fidem Dei ab idolorum cultu Benedicti fuerat exhortatione conuersa: [Cernit absens mappulas dari monacho:] ibi quoque quædam sanctimoniales fæminæ inerant, & crebro istuc pro exhortandis animabus Fratres suos mittere Benedictus Dei famulus curabat. Quadam vero die misit ex more: sed is qui missus fuerat monachus, post admonitionem factam, a sanctimonialibus fæminis rogatus mappulas accepit, sibi que eas abscondit in sinu. Qui mox vt reuersus est, eum vir Dei vehementissima amaritudine cœpit increpare, dicens: Quomodo ingressa est iniquitas in sinum tuum? At ille obstupuit, & quid egisset oblitus, vnde corripiebatur ignorabat. Cui ait: Numquid ego illic præsens non eram, quando ab ancillis Dei mappulas accepisti, tibi que eas in

sinu misisti? Qui mox eius vestigijs prouolutus, stulte se egisse pœnituit, & eas quas in sinu absconderat mappulas abiicit.

[20] Quadam quoque die, dum venerabilis Pater vespertina iam hora corporis alimenta perciperet, [occultas videt monachi cogitationes.] eius monachus, cuiusdam Defensoris filius fuerat, qui ante mensam lucernam tenebat. Cumque vir Dei ederet, ipse autem cum lucernæ ministerio adstaret; cœpit per superbicæ spiritum in mente sua tacitus voluere & per cogitationem dicere: Quis est hic, cui ego manducanti assisto, lucernam teneo, seruitium impendo? Quis sum ego, vt isti inseruiam? Ad quem vir Dei statim conuersus, vehementer cœpit eum increpare, dicens: Signa cor tuum, Frater. Quid est, quod loqueris? Signa cor tuum. Vocatisque statim Fratibus, præcepit ei lucernam de manibus tolli: ipsum vero iussit a ministerio recedere, & ibi hora eadem quietum sedere. Qui requisitus a Fratibus quid habuerit in corde, per ordinem narrauit, quanto superbicæ spiritu intumuerat, & quæ contra virum Dei verba per cogitationem tacitus dicebat. Tunc liquido omnibus patuit, quod venerabilem Benedictum latere nil posset, in cuius auribus tacitæ etiam cogitationis verba sonuissent.

[21] Alio quoque tempore in eadem Campanicæ regione famas incubuerat, [in communi fame, vt prædixerat,] magnaque omnes alimentorum indigentia coangustabat: iamque in Benedicti monasterio triticum deerat, panes vero paene omnes consumpti fuerant, vt non plusquam quinque ad refectionis horam fratribus inueniri potuissent. Cumque eos venerabilis Pater contristatos cerneret, eorum pusillanimitatem studuit modesta increpatione corrigere, & rursum promissione subleuare, dicens: Quare de panis inopia vester animus contristatur? Hodie quidem minus est, sed die crastina abundanter habebitis. [farinam diuinitus allatam pro suis accipit:] Sequenti

autem die ducenti farinæ modij ante fores cellæ in saccis inuenti sunt, quos omnipotens Deus, quibus deferentibus transmisisset, nunc vsque manet incognitum. Quod cum Fratres cernerent, Domino gratias referentes, didicerunt iam de abundantia nec in egestate dubitare. Petrus: Dic, quæso te, numquid non credendum est, huic Dei famulo semper prophetiæ spiritum adesse potuisse, an per interualla temporum eius mentem prophetiæ spiritus implebat? Gregorius: Prophetiæ spiritus, Petre, prophetarum mentes non semper irradiat: quia sicut de sancto Spiritu scriptum est, Vbi vult, spirat; ita sciendum est, quia & quando vult, adspirat. [Ioa. 3] Hinc enim est, quod Nathan a Rege requisitus, si construere templum posset, prius consensit, & postmodum prohibuit. Hinc est, quod Elisæus cum flentem mulierem cerneret, causamque nescisset; ad prohibentem hanc puerum dicit: Dimitte eam, quia anima eius in amaritudine est, & Dominus celauit a me, & non indicauit mihi. Quod omnipotens Deus ex magnæ pietatis dispensatione disponit: [Spiritus prophetiæ subinde Sanctis subtrahitur.] quia dum prophetiæ spiritum aliquando dat, & aliquando subtrahit, prophetantium mentes & eleuat in celsitudine & custodit in humilitate: vt & accipientes spiritum, inueniant quid de Deo sint: & rursum prophetiæ spiritum non habentes, cognoscant quid sint de semetipsis. Petrus: Ita hoc esse, vt asseris, magna ratio clamat: sed, quæso, de venerabili Patre Benedicto, quicquid adhuc animo occurrit, exequere.

[30] Gregorius: Alio quoque tempore a quodam fidei viro fuerat rogatus, vt in eius prædio iuxta Taracinensem urbem, missis discipulis suis, construere monasterium debuisset. Qui roganti consentiens, deputatis Fratribus Patrem constituit, & quis ei secundus esset, ordinauit: quibus euntibus spondit, dicens: Ite, & die illo ego venio, & ostendo vobis, in quo loco oratorium, in quo refectorium Fratrum, in quo susceptionem hospitem,

[Addicit se certo die coram omnia pro nouo monasterio extruendo ordinaturum:] vel quæque sunt necessaria, ædificare debeatis. Qui benedictione percepta, illico perrexerunt, & constitutum diem magnopere præstolantes, parauerunt omnia, quæ his, qui cum tanto Patre venire potuissent, videbantur esse necessaria. Nocte vero eadem, qua promissus illucescebat dies, eidem seruo Dei, quem illic Patrem constituerat, atque eius Præposito, vir Domini in somnis apparuit, & loca singula, vbi quid ædificare debuissent, subtiliter designauit. Cumque vtrique a somno surgerent, sibi inuicem, quid viderant retulerunt: non tamen visioni illi omnimodo fidem dantes, virum Dei, sicut se venire promiserat, expectabant. Cumque vir Dei constituto die minime venisset ad eum, [id in somno præstat,] cum mærore reuersi sunt, dicentes: Expectauimus, Pater, vt venires, sicut promiseras, & nobis ostenderes, vbi quid ædificare deberemus, & non venisti. Quibus ipse ait: Quare Fratres, quare ista dicitis? Numquid sicut promisi, non veni? Cui cum ipsi dicerent, Quando venisti? Respondit, Numquid vtrisque vobis dormientibus non apparui, [& se fecisse indicat:] & loca singula designaui? Ite, & sicut per visionem vidistis, omne habitaculum monasterij ita construite. Qui hæc audientes, vehementer admirati, ad prædictum prædium sunt reuersi, & cuncta habitacula, sicut ex reuelatione didicerant, construxerunt. Petrus: Doceri velim, quo fieri ordine potuit, vt longe iret, responsum dormientibus diceret, quod ipsi per visionem audirent, & recognoscerent. Gregorius: Quid est, quod perscrutans rei gestæ ordinem, [instar Abacuc ad Danielelem,] ambigis Petre? Liquet profecto, quia nobilioris naturæ est spiritus quam corpus. Et certe, Scriptura teste, nouimus quod Propheta ex Iudæa subleuatus, repente est cum prandio in Chaldæa depositus, quo videlicet prandio Prophetam refecit, seque repente in Iudæa iterum inuenit. Si igitur tam longe Abacuc potuit sub momento corporaliter ire &

prandium deferre, quid mirum, si Benedictus Pater obtinuit, quatenus iret per spiritum, [in spiritu ad illos missus.] & Fratrum quiescentium spiritibus necessaria narraret: vt sicut ille ad cibum corporis corporaliter perrexit, ita iste ad institutionem spiritualis vitæ spiritualiter pergeret? Petrus: Manus tuæ locutionis tersit meæ (fateor) dubietatem mentis: sed velim nosse, in communi locutione qualis iste vir fuit.

[23] Gregorius: Vix ipsa, Petre, communis eius locutio a virtutis erat pondere vacua: quia, cuius cor sese in alta suspenderat, [Sanctimonialibus ob linguam procacem minatur excommunicationem,] nequaquam verba de ore illius incassum cadebant. Si quid vero vmquam non iam decernendo, sed minando diceret, tantas vires sermo illius habebat, acsi hoc non dubie atque suspense, sed iam per sententiam protulisset. Nam longe ab eius monasterio duæ quædam sanctimoniales fæminæ, nobiliori genere exortæ, in loco proprio conuersabantur, quibus quidam religiosus vir ad exterioris vitæ vsum præbebat obsequium. Sed sicut nonnullis solet nobilitas generis parere ignobilitatem mentis, vt minus se in hoc mundo despiciant, qui plus se ceteris aliquid fuisse meminerunt; necdum prædictæ sanctimoniales fæminæ perfecte linguam suam sub habitus sui fræno restrinxerant, & eundem religiosum virum, qui ad exteriora necessaria eis obsequium præbebat, incautis sæpe sermonibus ad iracundiam prouocabant. Qui dum diu ista toleraret, perrexit ad Dei hominem, quantasque pateretur verborum contumelias enarravit. Vir autem Dei hæc de illis audiens, eis protinus mandauit, [quas mortuas, ab alijs a Missa ideo visas exire,] dicens: Corrigite linguam vestram: quia si non emendaueritis, excommunico vos: quam videlicet excommunicationis sententiam non proferendo intulit sed minando. Illæ autem a pristinis moribus nihil mutatae, intra paucos dies defunctæ sunt, atque in ecclesia sepultæ. Cumque in

eadem ecclesia Missarum solennia celebrarentur, atque ex more Diaconus clamaret, Si quis non communicat, det locum: nutrix earum, quæ pro eis oblationem Domino offerre consueuerat, eas de sepulcris suis progredi & exire videbat. Quod dum sæpius cerneret, quia ad vocem Diaconi clamantis exhibant foras, atque intra ecclesiam permanere non poterant; ad memoriam reduxit quæ vir Dei illis adhuc viventibus mandauit: eas quippe se communionem priuare dixerat, nisi mores suos & verba corrigerent. [factis precibus absoluit:] Tunc seruo Dei cum graui mærore indicatum est: qui manu sua protinus oblationem dedit, dicens: Ite, & hanc oblationem pro eis offerri Domino facite, & vltius excommunicatæ non erunt. Quæ dum oblatio pro eis fuisset immolata, & a Diacono iuxta morem clamatum est, vt non communicantes ab ecclesia exirent, illæ exire ab ecclesia vltius visæ non sunt. Qua ex re indubitanter patuit, quia dum inter eos, qui communionem priuati sunt, minime recederent, communionem a Domino per seruum Domini recepissent. Petrus: Mirum valde quod dicis, quamuis venerabilem & sanctissimum virum, adhuc tamen in hac carne corruptibili degentem, potuisse animas soluere, in illo iam inuisibili iudicio constitutas. Gregorius: Numquidnam, Petre, in hac adhuc carne non erat, qui audiebat, Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: [facta potestate a Deo absoluendi etia spiritus.] & quæ solueris super terram; soluta erunt & in cælis? [Matth. 16] Cuius nunc vicem ligando & soluendo obtinent, qui locum sancti regiminis fide & moribus tenent. Sed vt tanta valeat homo de terra, cæli & terræ Conditor in terram venit e cælo: atque vt iudicare caro etiam de spiritibus possit, hoc ei largiri dignatus est, factus pro hominibus Deus caro: quia inde surrexit vltra se infirmitas nostra, vnde sub se infirmata est firmitas Dei. Petrus: Cum virtute signorum concorditer loquitur ratio verborum.

[25] **Gregorivus: Quidam autem eius monachus mobilitati mentis deditus erat, [instabilem monachum dimittit: dracone apparente territam recipit.] & permanere in monasterio nolebat. Cumque eum vir Dei assidue corripere, & frequenter admoneret, ipse vero nullo modo consentiret in congregatione persistere, atque importunis precibus, vt relaxaretur, immineret; quadam die idem venerabilis Pater, nimietatis eius tædio affectus, iratus iussit vt discederet. Qui mox vt monasterium exijt, contra se assistere aperto ore draconem in itinere inuenit: cumque eum idem draco, qui apparuerat, deuorare vellet; cæpit ipse tremens & palpitans magnis vocibus clamare, dicens: Succurrite, succurrite: quia draco iste me deuorare vult. Currentes autem Fratres, draconem minime viderunt; sed trementem atque palpitantem monachum ad monasterium reduxerunt: qui statim promisit numquam se esse a monasterio recessurum, atque ex hora eadem in sua promissione permansit: quippe qui sancti viri orationibus contra se assistere draconem viderat, quem prius non videndo sequebatur.**

Annotata

Quæ ei tunc Deus reuelarit, etiam de monasterio in meliorem & ampliorem gradum postmodum restituendo, leguntur in Præfatione ad Vitam S. Mauri pag. 1039.

CAPVT V.

Miracula varia, etiam mortui resuscitati.

[26] **Sed neque hoc silendum puto, quod illustri viro Antonio narrante, [Pellit elephantinum morbum,] cognoui; qui aiebat patris sui puerum morbo elephantino fuisse correptum, ita vt iam pilis cadentibus, cutis intumesceret, atque increscentem saniem occultare non posset: qui ad virum Dei ab eodem patre eius missus est, & saluti pristinae sub omni celeritate restitutus.**

[27] Neque illud taceam, quod eius discipulus, Peregrinus nomine, narrare consueuerat: quia die quadam fidelis vir quidam necessitate debiti compulsus, vnum fore sibi remedium credidit, [iuvat ære alieno pressum,] si ad Dei virum pergeret, & quæ eum vrgeret debiti necessitas indicaret. Venit itaque ad monasterium, omnipotentis Dei famulum reperit: quia a creditore suo pro duodecim solidis grauiter affligeretur, intimavit. Cui venerabilis Pater nequaquam se habere duodecim solidos, respondit, sed tamen eius inopiam blanda locutione consolatus, ait: Vade, & post biduum reuertere: quia deest hodie quod tibi debeam dare. In ipso autem biduo more suo in oratione fuit occupatus: cumque die tertio is, qui necessitate debiti affligebatur, redijt; super arcam monasterij, quæ erat frumento plena, subito tredecim solidi sunt inuenti: quos vir Dei deferri iussit, & afflicto petitori tribuit, dicens, vt duodecim redderet, & vnum in expensis proprijs haberet. Sed ad ea nunc redeam, quæ eius discipulis, in libri huius exordio prædictis, referentibus agnoui. Quidam vir grauissima aduersarij sui æmulatione laborabat, cuius ad hoc vsque odium prorupit, vt ei nescienti in potu venenum daret. Qui quamuis vitam auferre non valuit, cutis tamen colorem mutauit, [sanat veneno infectum:] ita vt diffusa in corpore eius varietas, lepræ morem imitari videretur. Sed ad Dei hominem deductus, salutem pristinam citius recepit: nam mox vt eum tetigit, omnem cutis illius varietatem fugauit.

[28] Eo quoque tempore, quo alimentorum inopia Campaniam grauiter affligebat, [benignus in egenos:] vir Dei diuersis indigentibus monasterij sui cuncta tribuerat, vt paene nihil in cellario, nisi parum quid olei in vitreo vase remaneret. Tunc quidam Subdiaconus, Agapitus nomine, aduenit, magnopere postulans; vt sibi aliquantulum olei dari debuisset. [oleum petenti iussit dari:] Vir autem Domini, qui cuncta decreuerat in terra tribuere, vt in cælo omnia reseruaret, hoc ipsum parum,

quod remanserat, olei iussit petenti dari. Monachus vero, qui cellarium tenebat, audiuit quidem iubentis verba, sed implere distulit. Cumque post paullulum, si id quod iusserat, datum esset inquireret, respondit monachus, se minime dedisse: quia si illud ei tribueret, omnino nihil Fratribus remaneret. [cum vase vitreo illæsum,] Tunc vir Dei iratus alijs præcepit, vt hoc ipsum vas vitreum, in quo parum olei remansisse videbatur, per fenestram proijcerent, ne in cella aliquid per inobedientiam remaneret. Factumque est. [cum miraculo seruatum,] Sub fenestra autem eadem ingens præcipitium patebat, saxorum molibus asperum. Proiectum itaque vas vitreum venit in saxis, sed sic mansit incolume, acsi proiectum minime fuisset, ita vt neque frangi, neque oleum effundi potuisset: quod vir Domini præcepit leuari, atque vt erat integrum petenti tribui. Tunc collectis Fratribus inobedientem monachum de infidelitate sua & superbia coram omnibus increpauit.

[29] Qua increpatione completa, sese cum eisdem Fratribus in orationem dedit. In eo autem loco, [precibus impetrat oleo dolium impleri:] vbi cum Fratribus orabat, vacuum erat ab oleo dolium coopertum: cumque sanctus vir in oratione persisteret, cœpit operimentum eiusdem dolij oleo excrescente subleuari: quo commoto atque subleuato, oleum, quod excreuerat, ora dolij transiens, pauimentum loci, in quo incubuerat, inundabat. Quod Benedictus Dei famulus vt aspexit, protinus orationem compleuit, atque in pauimentum oleum defluere cessauit. Tunc diffidentem inobedientemque Fratrem latius admonuit, vt fidem habere disceret & humilitatem. Idem vero Frater salubriter correptus erubuit, quia venerabilis Pater virtutem omnipotentis Dei, quam admonitione intimauerat, miraculis ostendebat: nec erat iam, vt quisquam de eius promissionibus dubitare posset, qui in vno eodemque momento pro vitreo vase paene vacuo, plenum oleo dolium reddidisset.

[30] Quadam die dum ad S. Ioannis oratorium, quod in ipsa montis celsitudine situm est, pergeret, ei antiquus hostis in mulo medici specie obuiam factus est, cornu & tripedicam ferens. Quem cum requisisset, dicens: Quo vadis? Ille respondit: Ecce ad Fratres vado, potionem eis dare. [alapa pellit dæmonem:] Itaque perrexit venerabilis Pater Benedictus ad orationem, qua completa, concitus redijt: malignus vero spiritus vnum senioremonachum inuenit aquam haurientem; in quem statim ingressus est, eumque in terram proiecit & vehementissime vexauit. Quem cum vir Dei ab oratione rediens, tam crudeliter vexari conspiceret, ei solummodo alapam dedit, & malignum ab eo spiritum protinus excussit, ita vt ad eum redire vlterius non auderet. Petrus: Velim nosse, si hæc tanta miracula virtute semper orationis impetrabat, an aliquando etiam solo voluntatis exhibebat nutu. Gregorius: Qui deuota mente Deo adhærent, [Miracula facit,] cum rerum necessitas exposcit, exhibere signa modo vtroque solent, vt mira quæque aliquando ex prece faciant, aliquando ex potestate. [Ioan. I] Cum enim Ioannes dicat: Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri: qui filij ex potestate sunt, quid mirum, si signa facere ex potestate valeant? Quia enim vtroque modo miracula exhibeant, testatur Petrus, qui Tabitham mortuam orando suscitauit: Ananiam vero & Saphiram mentientes, morti increpando tradidit. Neque enim orasse in eorum extinctione legitur, sed solummodo culpam, quam perpetrauerant, increpasse. Constat ergo, quod aliquando hæc ex potestate, aliquando vero exhibent ex postulatione, [tum precibus tum accepta potestate:] dum & istis vitam increpando abstulit, & illi reddidit orando. Nam duo quoque fidelis famuli Dei Benedicti facta nunc replico, in quibus aperte clareat, aliud hunc accepta diuinitus ex potestate, aliud ex oratione potuisse.

[31] Gothorum quidam, Zalla nomine, perfidiæ fuit Arianæ, qui Totilæ Regis eorum temporibus, contra Catholicæ Ecclesiæ religiosos viros ardore immanissimæ crudelitatis exarsit, [ita lora, quibus a Gotho Ariano adstrictus erat rusticus] ita vt quisquis ei Clericus monachusue ante faciem venisset, ab eius manibus vivus nullo modo exiret. Quadam vero die auaritiæ suæ æstu succensus, in rapinam rerum inhians, dum quemdam rusticum tormentis crudelibus affligeret, eumque per supplicia diversa laniaret; victus pœnis rusticus, sese res suas Benedicto Dei famulo commendasse professus est, vt dum hoc a torquente crederetur, suspensa interim crudelitate, ad horam vita repararetur. Tunc idem Zalla cessauit rusticum tormentis affligere, sed eius brachia loris fortibus adstringens, ante equum suum cœpit impellere, vt quis esset Benedictus qui eius res susceperat, demonstraret. Quem ligatis brachijs rusticus antecedens, duxit ad sancti viri monasterium, eumque ante ingressum cellæ solum sedentem reperit & legentem. Eidem autem subsequenti & sæuienti Zallæ rusticus dixit: Ecce iste est, de quo dixeram tibi, Benedictus Pater. Quem dum feruido spiritu cum perversæ mentis insania fuisset intuitus, eo terrore quo consueuerat acturum se existimans, magnis cœpit vocibus clamare, dicens, Surge, surge, & res istius rustici redde quas accepisti. Ad cuius vocem vir Dei protinus oculos leuauit a lectione, eumque intuitus, mox etiam rusticum qui ligatus tenebatur attendit. Ad cuius brachia dum oculos deflexisset, miro modo tanta se celeritate cœperunt illigata brachijs lora dissoluere, [celerrime dissoluit:] vt dissolui tam concite nulla hominum festinatione potuissent. Cumque is, qui ligatus venerat, cœpisset subito adstare solutus, ad tantæ potestatis vim tremefactus Zalla, ad terram corruit, & cervicem crudelitatis rigidæ ad eius vestigia inclinans, se orationibus illius commendauit. Vir autem sanctus a lectione minime surrexit: sed vocatis Fratribus, eum

introrsus tolli, vt benedictionem acciperet, præcepit: quem ad se reductum, vt a tantæ crudelitatis insania quiescere deberet, admonuit. Qui fractus, recedens, nil vltius petere a rustico præsumpsit, [& ferocitatem Gothi reprimit:] quem vir Domini non tangendo, sed respiciendo soluerat. Ecce est, Petre, quod dixi, quia hi, qui omnipotenti Deo familiariter seruiunt, aliquando mira facere etiam ex potestate possunt. Qui enim ferocitatem Gotthi terribilis sedens repressit, lora vero nodosque ligaturæ, quæ innocentis brachia adstrinxerant, oculis dissoluit; ipsa miraculi celeritate indicat, quia ex potestate acceperat habere quod fecit. Rursum quoque quale quantumque miraculum orando valuit obtinere, subiungam.

[32] Quodam die cum Fratribus ad agri opera fuerat egressus: quidam vero rusticus defuncti filij corpus in vlnis ferens, orbitatis luctu æstuans, ad monasterium venit, [puerum mortuum] Benedictum Patrem quæsiuit. Cui cum dictum esset, quia idem Pater cum Fratribus in agro moraretur, protinus ante monasterij ianuam corpus extincti filij proiecit, & dolore turbatus, ad inueniendum venerabilem Patrem sese in cursum concitus dedit: eadem vero hora vir Dei ab agri opere iam cum Fratribus reuertebatur. Quem mox vt orbatus rusticus adspexit, clamare cœpit: Redde filium meum, redde filium meum. Vir autem Dei in hac voce substitit, dicens: Numquid ego filium tuam tibi abstuli? Cui ille respondit: Mortuus est: veni, resuscita eum. Quod vt mox Dei famulus audiuit, valde contristatus est, dicens: Recedite Fratres, recedite: hæc nostra non sunt, sed sanctorum Apostolorum. Quid nobis onera vultis imponere, quæ non possumus portare? [post humilem excusationem] At ille, quem nimius cogebat dolor, in sua petitione persistit, iurans quod non recederet, nisi eius filium resuscitaret. Quem mox Dei famulus inquisiuit, dicens: Vbi est? Cui ille respondit: Ecce corpus eius ad ianuam monasterij iacet. Vbi cum vir Dei

cum Fratribus peruenisset, flexit genu, & super corpusculum infantis incubuit, seseque erigens, ad cælum palmas tetendit, [precibus restituit vitæ:] dicens: Domine, non adspicias peccata mea, sed fidem huius hominis, qui resuscitari filium suum rogat, & redde in hoc corpusculum animam, quam abstulisti. Vix in oratione verba compleverat, & regrediente anima ita corpusculum pueri omne contremuit, vt sub oculis omnium, qui aderant, apparuerit, concussione mirifica tremendo palpitasse: cuius mox manum tenuit, & eum patri viventem atque incolumen dedit. Liquet, Petre, quia hoc miraculum in potestate non habuit, quod prostratus petijt vt exhibere potuisset. Petrus: Sic cuncta esse, vt asseris, constat patenter: quia verba, quæ proposueras, rebus probas. Sed quæso te, vt indices, si sancti viri omnia quæ volunt, possunt; & cuncta impetrant, quæ desiderant obtinere.

CAPVT VI

Colloquium cum S. Scholastica. Huius & S. Germani animæ visæ deferri in cælum. Obitus S. Benedicti.

[33] Gregorius: Quisnam erit, Petre, in hac vita Paulo sublimior, [S. Scholasticam ad se quotannis venientem in vicina aliqua dome inuisit:] qui de carnis suæ stimulo ter Dominum rogauit, & tamen quod voluit obtinere non valuit? Ex qua re necesse est, vt tibi de venerabili Patre Benedicto narrem, quia fuit quiddam quod voluit, sed non valuit implere. Soror namque eius, a Scholastica nomine, omnipotenti Domino ab ipso infanticiæ tempore dedicata, ad eum semel per annum venire consueuerat, ad quam vir Dei non longe extra ianuam in possessionem monasterij descendebat. Quadam vero die venit ex more, atque ad eam cum discipulis venerabilis eius descendit frater: qui totum diem in Dei laudibus sacrisque colloquijs ducentes, incumbentibus iam noctis tenebris, simul acceperunt cibos. Cumque adhuc ad mensam sederent, & inter sacra

colloquia tardior se hora protraheret, eadem sanctimonialis fœmina soror eius eum rogauit, dicens: Quæso te, vt ista nocte me non deseras, vt vsque mane de cœlestis vitæ gaudijs loquamur. Cui ille respondit: Quid est, quod loqueris soror? Manere extra cellam nullatenus possum. Tanta vero erat cœli serenitas, vt nulla in aëre nubes appareret: sanctimonialis autem fœmina, cum verba fratris negantis audisset, [redire cupiens impeditur, tempestate precibus S. Scholasticæ impetrata:] insertas digitis manus super mensam posuit, & caput in manibus, omnipotentem Dominum rogatura, declinavit. Cumque de mensa leuaret caput, tanta coruscationis & tonitruï virtus, tantaque inundatio pluviæ erupit, vt neque venerabilis Benedictus, neque Fratres, qui cum eo aderant, extra loci limen, quo consederant, pedem mouere potuissent. Sanctimonialis quippe fœmina caput in manibus declinans, lacrymarum fluuium in mensam fuderat, per quas serenitatem aëris ad pluuiam traxit. Nec paullo tardius post orationem inundatio illa segura est: sed tanta fuit convenientia orationis & inundationis, vt de mensa caput iam cum tonitruo leuaret, quatenus vnum idemque esset momentum, & leuare caput & pluuiam deponere. Tunc vir Dei inter coruscos & tonitruos atque ingentis pluviæ inundationem videns se ad monasterium non posse remeare, cœpit conqueri contristatus, dicens: Parcat tibi omnipotens Deus, soror: quid est quod fecisti? Cui illa respondit: Ecce te rogavi, & audire me noluisti: rogavi Dominum meum, & audiuit me. Modo ergo, si potes, egredere, & me dimissa, ad monasterium recede. Ipse autem exire extra tectum non valens, quia remanere sponte noluit, in loco mansit inuitus: sicque factum est, vt totam noctem peruigilem ducerent, atque per sacra spiritalis vitæ colloquia sese vicaria relatione satiarent. Qua de re dixi eum voluisse aliquid, sed minime potuisse: quia si venerabilis viri mentem adspicimus, dubium non est, quin eamdem serenitatem voluerit, in qua descenderat, permanere: sed contra hoc, quod voluit, in

virtute omnipotentis Dei ex fæminæ pectore miraculum inuenit. Nec mirum, quod plus illo fæmina, quæ diu fratrem videre cupiebat, in eodem tempore valuit: quia enim iuxta Ioannis vocem, Deus caritas est; iusto valde iudicio illa plus potuit, quæ amplius amauit. Petrus: Fateor, multum placet quod dicis. [1. Ioan. 4.]

[34] Gregorius: Cumque die altero eadem venerabilis faemina ad cellam propriam recessisset, [animam eius videt in columbæ specie cælum petere:] vir Dei ad monasterium redijt. Cum ecce post triduum in cella consistens, eleuatis in aëra oculis, vidit eiusdem sororis suæ animam de eius corpore egressam, in columbæ specie cæli secreta penetrare. Qui tantæ eius gloriæ congaudens, omnipotenti Deo in hymnis & laudibus gratias reddidit, eiusque obitum Fratribus denuntiavit. Quos etiam protinus misit, vt eius corpus ad monasterium deferrent, atque in sepulcro, quod sibi ipse parauerat, ponerent: quo facto contigit, vt quorum mens vna semper in Domino fuerat, eorum quoque corpora nec sepultura separaret.

[35] [Seruandum Diaconum & Abbatem excipit sancto colloquio:] Alio quoque tempore Seruandus Diaconus atque Abbas eius monasterij, quod in Campaniæ partibus a Liberio quondam Patricio fuerat constructum, ad eum visitationis gratia ex more venire consueuerat: eius quippe monasterium frequentabat, vt quia idem quoque vir doctrina gratiæ cælestis influebat, dulcia sibi inuicem vitæ verba transfunderent, & suauem cibum cælestis patriæ, quia adhuc perfecte gaudento non poterant, saltem suspirando gustarent. Cumque hora iam quietis exigeret, in cuius turris superioribus se venerabilis Benedictus, in eius quoque inferioribus se Seruandus Diaconus collocavit: quo videlicet in loco inferiora ad superiora pervius continuabat ascensus: ante eandem vero turrim largius erat habitaculum, in quo vtriusque

discipuli quiescebant. Cumque vir Dei Benedictus, quiescentibus adhuc Fratribus, instans vigilijs, nocturnæ orationis tempora præuenisset, ad fenestram stans & omnipotentem Deum deprecans; subito intempesta noctis hora respiciens, vidit fusam lucem desuper, cunctas noctis tenebras effugasse, tantoque splendore clarescere, vt diem vinceret lux illa, [videt animam S. Germani Episcopi Capuani ferri in cælum.] quæ in tenebris radiasset. Mira autem res valde in hac speculatione secuta est: quia, sicut post ipse narravit, omnis etiam mundus, velut sub vno solis radio collectus, ante oculos eius adductus est. Qui venerabilis Pater dum intentam oculorum aciem in hoc splendore coruscæ lucis infigeret, vidit Germani Capuani Episcopi animam in sphæra ignea ab Angelis in cælum ferri. Tunc tanti sibi testem volens adhibere miraculi: Seruandum Diaconum, iterato bis terque eius nomine, cum clamoris magnitudine vocauit. Cumque ille fuisset insolito tanti viri clamore turbatus, [testem adhibet Seruandum,] ascendit, respexit, partemque iam lucis exiguam vidit: cui tantum hoc obstupescenti miraculum, vir Dei per ordinem, quæ fuerant gesta, narravit: statimque in Cassinum castrum religioso viro Theoprobo mandauit, vt ad Capuanam vrbem sub eadem nocte transmitteret, & quid de Germano Episcopo ageretur, agnosceret & indicaret. Factumque est & reuerendissimum virum Germanum Episcopum is qui missus fuerat iam defunctum reperit, & requirens subtiliter, agnouit eodem momento fuisse illius obitum, quo vir Domini eius cognouit ascensum. Petrus: Mira res valde, & vehementer stupenda! Sed hoc, quod dictum est, quia ante oculos ipsius quasi sub vno solis radio collectus omnis mundus adductus est, sicut numquam expertus sum, ita nec conijcere scio, quonam ordine fieri potest, vt mundus omnis ab homine vno videatur. Gregorius: Fixum tene, Petre, [elevator in Deum mundum sub radio solis collectum vidit:] quod loquor: quia animæ videnti Creatorem angusta est omnis creatura. Quamlibet etenim

parum de luce Creatoris adspexerit, breue ei fit omne, quod creatum est: quin ipsa luce visionis, intimæ mentis laxatur sinus, tantumque expanditur in Deo, vt superior existat mundo. Fit vero ipsa videntis anima etiam super semetipsam; cumque in Dei lumine rapitur, super se in interioribus ampliatur; & dum se sub se conspicit, exaltata comprehendit quam breue sit, quod comprehendere humiliata non poterat. Vir ergo Dei, qui in turri globum igneum, Angelos quoque ad cælum redeuntis videbat, hæc proculdubio cernere non nisi in Dei lumine poterat. Quid itaque mirum, si mundum ante se collectum vidit, qui subleuatus in mentis lumine, extra mundum fuit? Quod autem collectus mundus ante eius oculos dicitur, non cælum & terra contracta est, sed videntis animus est dilatatus: qui in Deo raptus, videre sine difficultate potuit omne, quod infra Deum est. In illa ergo luce, quæ exterioribus oculis fulsit, lux interior in mente fuit, quæ videntis animum cum ad superiora rapuit, ei quam angusta essent omnia inferiora monstrauit. Petrus: Videor mihi vtiliter non intellexisse quæ dixeras, quando ex tarditate mea tantum creuit expositio tua. Sed quia hæc liquide meis sensibus infudisti, quæso vt ad narrationis ordinem redeas.

[36] [scribit regulam discretione præcipuam,] Gregorius: Libet, Petre, adhuc de hoc venerabili Patre multa narrare; sed quædam eius studiose prætereo, quia ad aliorum gesta reuoluenda festino. Hoc autem nolo te lateat, quod vir Dei inter tot miracula, quibus in mundo claruit, doctrinæ quoque verbo non mediocriter fulsit. Nam scripsit monachorum Regulam, discretione præcipuam, sermone luculentam: cuius si quis velit subtilius mores vitamque cognoscere, potest in eadem institutione regulæ omnes magisterij illius actus inuenire: quia sanctus vir nullo modo potuit aliter docere quam vixit.

[37] [mortem prædicit:] Eodem vero anno, quo de hac vita erat exiturus, quibusdam discipulis secum conuersantibus, quibusdam longe manentibus, sanctissimi sui obitus denuntiavit diem: præsentibus indicens, vt audita per silentium tegerent, absentibus indicans, quod vel quale eis signum fieret, quando eius anima de corpore exiret. Ante sextum vero sui exitus diem aperiri sibi sepulturam iubet: qui mox correptus febribus, [sepulcrum aperiri iubet:] acri cœpit ardore fatigari. Cumque per dies singulos languor ingrauesceret, sexta die portari se in oratorium a discipulis fecit, ibique exitium suum Domini Corporis & Sanguinis perceptione muniuit, atque inter discipulorum manus imbecillia membra sustentans, erectis in cælum manibus stetit, & vltimum spiritum inter verba orationis efflavit. Qua scilicet die duobus de eo Fratibus, vni in cella commoranti, [accepto viatico moritur:] alteri autem longius posito, reuelatio vnus atque indissimilis visionis apparuit. Viderunt namque, quia strata pallijs atque innumeris corusca lampadibus via, recto Orientis tramite ab eius cella in cælum vsque tendebatur: cui venerando habitu vir desuper clarus assistens, cuius esset via, quam cernerent inquisiuit. Illi autem se nescire professi sunt. Quibus ipse ait: Hæc est via, [in cælum ascendisse ostenditur:] qua dilectus Domino cælum Benedictus ascendit. Tunc itaque sancti viri obitum, sicut præsentis discipuli viderunt, ita absentes ex signo, quod eis prædictum fuerat, agnouerunt. Sepultus vero est in oratorio S. Ioannis Baptistæ, quod, destructa ara Apollinis, [sepelitur.] ipse construxit: qui & in eo specu, in quo prius habitauit, nunc vsque, si petentium fides exigat, miraculis coruscat.

[38] [Amens mulier redit ad sanitatem.] Nuper namque est res gesta, quam narro. Quædam mulier mente capta, dum funditus sensum perdidisset, per montes & valles, & sylvas & campos die noctuque vagabatur, ibique tantummodo quiescebat, vbi hanc quiescere lassitudo

coëgisset. Quadam vero die dum vaga nimium erraret, ad beati viri Benedicti specum deuenit, ibique nesciens ingressa mansit. Mane autem facto, ita sanato sensu egressa est, ac si eam numquam insania capitis vlla tenuisset: quæ omni vitæ suæ tempore in eadem, quam accepit, salute permansit. Petrus: Quidnam esse dicimus, quod plerumque in ipsis quoque patrocinijs Martyrum sic esse sentimus; vt non tanta per corpora sua, quanta beneficia per Reliquias ostendant; atque illic maiora signa faciant, vbi minime per semetipsos iacent? Gregorius: Vbi in suis corporibus sancti Martyres iacent, dubium, Petre, non est, quod multa valeant signa demonstrare, sicut & faciunt, & pura mente quærentibus innumera miracula ostendunt: sed quia ab infirmis potest mentibus dubitari, vtrumne ad exaudiendum ibi præsentibus sint, vbi constat, quia in suis corporibus non sunt; ibi necesse est eos maiora signa ostendere, vbi de eorum præsentia potest mens infirma dubitare. [Sancti vbique possunt ipsos inuocantes exaudire.] Quorum vero mens in Deo fixa est, tanto maius habet fidei meritum, quanto illic eos nouit & non iacere corpore, & tamen non deesse ab exauditione. Vnde ipsa quoque Veritas, vt fidem discipulis auget, dixit: Si ego non abiero, Paracletus non veniet ad vos. Cum enim constet, quia Paracletus Spiritus a Patre semper procedat & Filio, cur se Filius recessurum dicit, vt ille veniat, qui a Filio numquam recedit? Sed quia discipuli Dominum in carne cernentes, corporeis hunc oculis semper videre sitiebant, recte eis dicitur: Nisi ego abiero, Paracletus non veniet: acsi aperte diceretur: Si corpus non subtraham, quis sit amor spiritus non ostendo: & nisi me desieritis carnaliter cernere, numquam me discetis spiritaliter amare. Petrus: Placet quod dicis.